

последния случай, спорѣдъ нуждата и обстоятелствата, отдѣлно-дѣйствуващите си отряди, или пъкъ самъ съ главнитѣ сили се съединявалъ съ едни или съ други отъ тѣхъ, съ една дума — то съсредоточавайки, то раздѣляйки силитѣ си, при което ималъ особенно искусство бързо и ъвреме да съсредоточава главнитѣ си сили на най важнитѣ пунктове за рѣшителни дѣйствия.

Той се движилъ и дѣйствувалъ по вѣчето съ бързина и рѣшителностъ, всѣкога съединени съ прѣдпазливостъ, скритностъ и хитростъ, като се трудялъ не само да надпрѣварва неприятеля, да го доведе до изумление и смущение съ ненадѣйността и внезапността на появяването си и да го поражава съ стрѣмителността и силата на нападението си, но и всячески да го измамва, да го въвежда въ заблуждение и да го вкарва въ погрѣшки. Хитростта на ума му и скритността на нрава му били причина: 1-о, гдѣто той особенно обичалъ и употребявалъ засадитѣ, нощнитѣ движения, внезапнитѣ нападения и въобще всѣкаквъ родъ военни хитрости, особенно се отличавалъ въ тѣхъ, съ тѣхъ сдържалъ побѣдитѣ при Трѣбия и Тразименското езеро и се спасилъ отъ опасността въ тѣснинитѣ на Галликанската планина въ Кампания. По честото употребление на военнитѣ хитрости Аннибалъ силно се отличавалъ отъ Александра Великий, който напротивъ, обичалъ да дѣйствува денемъ, открито, безъ да прибѣгва къмъ хитрости, а нощнитѣ нападения считалъ неудобни, незгодни и даже недостойни за него и за войскитѣ му; — 2-о, че той умѣялъ да пази намѣреніята си въ тайна и дѣйствувалъ самостоятелно, безъ да иска и безъ да приема отъ никого съвѣти, — и 3-о, че той ималъ особена дарба да прониква въ харак-

тера и намѣреніята на противникитѣ си, да се ползва отъ слабоститѣ и погрѣшкитѣ имъ и съ това да съобразява собственитѣ си дѣйствия. Тѣй побѣдилъ той Семпрония, Фламиния и Варрона.

Той водилъ войната дѣятелно, но прѣдпазливо, и особенно слѣдъ сражението при Канна често билъ принуждаванъ отъ обстоятелствата да бави, да очаква и даже много или малко продължително да бездѣйствува.

Той дѣйствувалъ прѣимущественно лѣтъ (за по удобно хранение на войскитѣ), понѣкога пролѣтъ и есенъ, и рѣдко зимѣ. Но когато нуждата и обстоятелствата настоятелно изисквали, той дѣйствувалъ прѣзъ всѣко време на годината еднакво и въобще не се затруднявалъ отъ никакви прѣпятствия отъ страна на природата и хората. Нищо въ такива случаи не можало да го уплаши и задържи, и въ това отношение за него, както и за Александра Великий, гдѣто имало по вѣче затруднения и опасности, тамъ имало и по голѣма слава. Особенно това свидѣтелствуватъ прѣходитѣ му прѣзъ Алпитѣ и прѣзъ блатата на р. Арно.

Чрѣзъ искусната политика, мждритѣ военно-домакински мѣрки и грижата за войкитѣ си, той постигалъ това, че въ продължение на войната не само да не се отслабва, но и да се усилюва. Тѣй въ продължение на 16-тѣ години война въ Италия той ималъ всѣкога по вѣче и никога по малко отъ 26.000 души войска, съ които миналъ прѣзъ Алпитѣ, а слѣдъ испичанието на това време прѣминалъ въ Африка съ 24.000 души, като оставилъ още отъ 5 до 6.000 въ Брутий. Той попълвалъ армията си почти исключительно съ набори отъ съюзнитѣ съ него и заемани отъ него области въ Италия и само твърдѣ рѣдко и малко съ подкрѣпления отъ Африка.